

A pálinka szó születése és fölfedezése

Az óeurópai (eurázsiai) archaikus, gabona alapanyagú szeszkesztés magyar terminológiája sok rokonságot mutat a szlávokéval. Az égett szeszre vonatkozó, ma legismertebb pálinka szavunk történetét a 16. századtól tudjuk nyomon követni. Kutatásom kezdetén a pálinka szó etimológiája még egy 1630-as adattal kezdődött. A kutatások hatására ez az évszám azóta legalább egy évszázaddal korábbra tolódott!

A gabonából, rozsból főzött pálinkára van egy 1572-ből származó debreceni adat: balinca. Az adat pontosan: „tilos volt a gabonából és rozsból főzött balinca”. Örömmre szolgál, hogy fölfedezésemet az új Etimológiai szótár (2006) elfogadta.

Marton Szabolcs azonban talált egy még korábbi utalást. Zsigmond lengyel herceg a 16. század elején fogyasztott pálinkát Magyarországon, méghozzá Esztergomban. A számadáskönyvében lévő 1502. november 23-i bejegyzés szerint: „Item pro vino palone et pro vitro domini principii dedi VIII. den. hung.” Marton szerint a félig latin, félig szláv vino palone voltaképpen pálinka. A palone : pálinka megfeleltetés nagyon esetlegesnek, furcsának tűnik, egyelőre — bármennyire is tetszetős — nem módosítanám ezzel a legkorábbi etimológiát.

Az első egészen biztos adat tehát a korábbi 1630 helyett 1572-ből származik. A legújabb etimológiai szótár szerint tehát 1572-ből van elsőként adatolva a szlovák jövevényszó (vö. szlovák pálenka 'pálinka'), amely a szlovák (és más szláv nyelvekben ugyancsak meglévő) pálit' 'éget' igéből származik. Jelentéstani párhuzama az angol brandy vagy a német Branntwein. A szótár szerint: „Nyelvünkben a pálinka szó eleinte minden bizonnyal más gyümölcs- vagy gabonafajtából készült szeszes italt jelölt, mint a korábbi égett bor (1544) szószerkezet. Igei származéka a pálinkázik (1790). A román nyelvjárási palinca 'ugyanaz' a magyar szó átvétele”.

Balázs Géza